

be. Nitobe gondolatait az eszperantisták a mai napig aktuálisnak tartják.

A második fejezet a *Nyelvpolitika és nyelvi gyakorlat* címet viseli. Az itt közzétett előadások rámutatnak arra, hogy egyetlen nemzetközi szervezetben sem sikerül teljes mértékben tiszteletben tartani a nyelvi jogokat, ami sok esetben az adott szervezetek szűkre szabott költségvetésével magyarázható. Az eszperantó megoldást jelenthetne mint az egyetlen nyelvi egyenlőség eszköze. A nyelvi egyenlőség pedig fontos feltétele annak, hogy az emberek közelebb kerüljenek egymáshoz. Az előadók rámutatnak arra, hogy a jelenlegi nyelvpolitika sok esetben nemzeti érdekeket szolgál. Ha új perspektívák nyílnának meg, beleértve az eszperantó mozgalmat, akkor olyan nyelvpolitika valósulna meg, amely a valódi demokrácia és tolerancia felé mutat, és tiszteletben tartja a nyelvi jogokat.

A *nyelvi sokszínűség és nyelvi demokrácia* a címe a következő fejezetnek. Az előadások hangsúlyozzák, hogy a nemzetközi kommunikációban az eszperantó nem fenyegetné egyetlen kultúra vagy nyelv létét sem. Előnyeként említik semlegességét, demokratikus voltát, valamint azt a tényt, hogy könnyű megtanulni, és ismerete segíti más nyelvek elsajátítását. Használata csökkentené a tolmácsolási és fordítási költségeket. A nyelvi sokszínűség megőrzésében is fontos szerepet játszhatna, hiszen egy híd szerepét fölthetné be, így a kis nyelvek sem szorulnának háttérbe. A nyelvprobléma mindig a gyengébb és kisebb nyelvcsoporthoz tartozik. Ha az eszperantó létjogosultságot akar magának kivívni, akkor nem az Egyesült Államokat, Nagy-Britanniát vagy Franciaországot kell meggyőznie, hanem a kis nyelveket kell a maga oldalára állítani.

A negyedik fejezetben *A nyelvek az oktatásban* címmel találjuk azokat az előadásokat, amelyek a nyelvoktatás kérdéseit vizsgálják. Beszámolót találhatunk az UNESCO nyelvprogramjáról, valamint az eszperantó Japánban elért sikereiről. Az előadások rámutatnak arra, hogy egy nyelv,

amely kulturális, politikai és egyéb természetű információk hordozója, „az értelem gyarmatosítását” is szolgálhatja. Az angol nyelv egyeduralma például a világ kultúrájának homogenizálásához vezethet. Felvetődik a kérdés, hogy a Coca-Cola vagy a McDonald's eszméit fogadjuk-e el, vagy pedig a nyelvi demokráciát, amelyet az eszperantó kínál.

A könyvet kerekasztal-beszélgetés és konklúzió zárja.

Cz. Farkas Mária

Radegundis Stolze

Übersetzungstheorien Eine Einführung

Gunter Narr Verlag, Tübingen, 1994,
254 p.

Bár némely gyakorló tolmács és fordító vitatja a fordítástudomány szerepét a szakma elsajátításában és gyakorlásában, a fordítók és tolmácsok képzésében a hallgatók nemcsak gyakorlati, hanem egyidejűleg elméleti felkészítésben is részesülnek. Radegundis Stolze könyve – mint ahogy címe is jelzi – bevezetés a fordításelmélet összetett rendszerébe. A fordítástudomány interdiszciplináris volta, sokoldalú összefüggése a kapcsolódó tudományágakkal, valamint az egyes iskolák elszigeteltsége különböző elméletekhez és terminológiához vezetett. Eklátáns példa a fogalmi sokszínűsége a tudomány megnevezésére szolgáló két szinonima: fordításelmélet és fordítástudomány. A mű alapfogalmakkal és fontosabb – nemcsak német, hanem egyéb európai és amerikai – fordításelméleti irányzatokkal és iskolákkal ismerteti meg az olvasót, így a fordítástán hallgatói számára az alpművek sorába tartozik. Gyakorló fordítók és tolmácsok, akik tudni szeretnék, mit jelent a fordításelmélet, szintén választ találnak kérdéseikre ebben a könyvben.

A tizenkét fejezet, melyek megértését és rögzítését a fejezetek végén található absztraktok jól segítik, négy átfogó téma

köré csoportosul: 1. nyelvorientált fordítástudomány, 2. szövegorientált fordítástudomány, 3. folyamatorientált fordítástudomány, 4. fordítóorientált fordítástudomány.

A témák címe egyben mutatja a fordítástudomány nézőpontjának diakron változását. Az első téma keretében megismerhetjük Humboldt, Weisgerber és Whorf felfogását a nyelvekről és a fordíthatóságról. Ezt követi a jelelmélet, a Chomsky-féle generatív grammatika és az univerzália-elmélet tömör bemutatása. A következő fejezet a fordítást mint kétnyelvű kommunikációt modellezi, összeveti a fordítástudományt a kontrasztív nyelvészettel és az átvitelt értelmezi a magstruktúrák szintjén.

A szövegorientált fordítástudomány keretében Stolze az ekvivalencia fogalmát definiálja Nida és Koller elméletei alapján, majd megvilágítja a Harweghez kapcsolódó szövegnyelvészet és a fordításelmélet kapcsolatát. Megismerhetjük Reiß fordításorientált szövegtipológiáját és az abból levezethető fordítási módszereket, valamint Koller szövegfajtaíait. A szövegnyelvészeti eszközök segítségével a fordítástudományi elemzés fontos szempontokkal bővült, a mondatszintű fordítást a szövegszintű fordítás váltotta fel.

Bár a fordításelmélet kétségtelenül önálló tudományág saját vizsgálandó tárgygal, mégis jellemző rá az interdiszciplináris felhasználás. Így helyet kaptak a könyvben a pragmatika, a szociolingvisztika, a pszicholingvisztika, a hermeneutika és az irodalomtudomány kapcsolódó ismeretei, jelezve, hogy a fordítás több mint nyelvi, nyelvtani feladat. Nyelv és kultúra összetartozó fogalmak, ebből következik, hogy a fordítás kultúrafüggő, kulturális transzfer. Nehéz megszabni a határát a forrásnyelvi szöveg szövegű fordításának és a szöveg célnyelvi újraköltésének.

A fordítóorientált fordítástudomány nem a szöveget elemzi, hanem a fordítás közben végbemenő gondolkodási folyamatot és a fordító szöveghez való viszonyát.

A bevezetésként szolgáló tanulmány – műfajánál fogva vázlatosan – azt mutatja be,

hogy ugyanazt a folyamatot, a fordítást különböző szemszögből vizsgálva eltérő megállapításokra jutunk. Áttekintést kapunk a legjelentősebb fordításelméletek alapjairól, összevetve őket egymással, azonosságai és eltérései felvázolásával. Hangsúlyozza, hogy nem csupán egyetlen, mindent felölelő fordítástudomány létezik, hanem több, egymást kölcsönösen kiegészítő elmélet, melyek az alkalmazott tudományokra támaszkodnak. A fordításelmélet hipotézisei a gyakorlatban verifikálódnak, a gyakorlati alkalmazás során felmerül az elméleti alátámasztás igénye. A mű nemcsak alapvető ismereteket közvetít, hanem kritikus problémaszemléletű gondolkodásmódra készíteti, és a fordítástudomány szakirodalmának további tanulmányozására sarkallja az olvasót.

Reder Anna

KORSZERŰ HAZAI ANGOLKÖNYVEK AZ ISKOLÁKBAN

Bocz Bea – Liz Bownas

Click In

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest,
1998

Besnyi Erika – Huszár Márta

EnterTeen

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest,
1998

A rendszerváltást, illetve az azt megelőző nyolcvanas éveket a hazai tankönyvkiadás, s azon belül is a nyelvkönyvek kiadása némi válsággal járó periódusként élte meg. A hazai pedagógiai közvélemény a fekete-fehér, gyenge minőségű papírra nyomott nyelvkönyvek helyett teljes odaadással választotta a fokozatosan felszabaduló tankönyvpiaccon megjelenő célnyelvi országok kiadói által, az esetek többségében kedvezményes